

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Nitel araştırmalarda fenomenolojik desen: rnek makale şablonuyla uygulamaya yönelik neriler

Emel Tüzel İşeri

Önerilen atıf: Tüzel İşeri, E. (2025). Nitel araştırmalarda fenomenolojik desen: rnek makale şablonuyla uygulamaya yönelik neriler, *Uluslararası Sosyal Bilimler Eēitimi Dergisi*, 11(1), 25-54. DOI: 10.47615/issej.1618589

Makale linki: <https://doi.org/10.47615/issej.1618589>

© 2025 Yazar(lar). Baskılar ve izinler: Yazarlar makalelerini USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eēitimi Dergisinde yayınladıktan sonra basılı olarak veya Birinci Baskı olarak evrimii paylaşma iznine sahiptir.

ne ıkanlar
Fenomenolojik araştırmalar, bir fenomenle ilgili insan deneyimlerinin özünün, araştırmaya katılan kişiler tarafından tanımlanmasını amaçlayan nitel bir stratejiyi içerir.
Bu makalede fenomenolojik desenin tarihçesi, konusu, karakteristik özellikleri, türleri ve fenomenolojik araştırmanın aşamaları detaylı bir biçimde ele alınmıştır.
Makalenin fenomenolojik araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için bir başvuru kaynaēı olması amaçlanmıştır.

USBED/Uluslararası Sosyal Bilimler Eēitimi Dergisi hakemli bir evrimii dergidir. Bu makale araştırma, ēretim ve özel çalışmalar amacıyla kullanılabilir. Makalenin ieriēinden yalnızca yazarlar sorumludur. Dergi makalelerin telif hakkına sahiptir. Yayıncı, araştırma materyalinin kullanımıyla baēlantılı veya doērudan veya dolaylı olarak ortaya çıkan herhangi bir kayıp, işlem, talep veya masraf veya zarardan sorumlu tutulamaz.

Tüm yazarlardan, sunulan çalışmalarla ilgili olarak diēer kişi veya kuruluşlarla herhangi bir finansal, kişisel veya diēer ilişkiler dahil olmak üzere herhangi bir fiili veya potansiyel çıkar çatışmasını işşa etmeleri istenir.

Nitel araştırmalarda fenomenolojik desen: örnek makale şablonuyla uygulamaya yönelik öneriler

Emel Tüzel İşeri

Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, 60250, Türkiye

OZ

Nitel araştırmalar, bilimsel araştırma sürecindeki eksiklikleri tamamlayarak sosyal bilimlerdeki teorik temellerin inşa edilmesine önemli katkılar sunmaktadır. Nitel araştırmalar içinde sıkça tercih edilen fenomenolojikdesenle gerçekleştirilen araştırmalar, bireylerin bir olguyu doğrudan deneyimledikleri öznel perspektiflere odaklanır ve bu olgunun içsel doğasını anlamak için katılımcıların yaşantılarından yararlanır. Bu yöntem, olguların derinlemesine ve ayrıntılı bir biçimde incelenmesini sağlarken, araştırmacının önyargılarından arındırılmış bir şekilde katılımcı deneyimlerini ortaya koyar. Tüm bu özellikler, fenomenolojik desenin, katılımcıların yaşantılarını anlamak ve bir olgunun özünü açığa çıkarmak için etkili bir araştırma yöntemi olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada fenomenolojik desenin tarihçesi, konusu, karakteristik özellikleri, türleri açıklanmış; fenomenolojik bir araştırmanın aşamaları, araştırma konusunun ve amacının belirlenmesi, araştırmanın problem ve alt problemlerinin geliştirilmesi, katılımcılar / örneklem / analiz biriminin seçilmesi, verilerinin toplanması ve analizi, geçerlik ve güvenirliğinin sağlanması, dikkat edilmesi gereken etik hususlar ve araştırmacının rolleri kapsamında detaylı biçimde ele alınmıştır. Çalışmanın sonunda fenomenolojik desende araştırma yapmak isteyen araştırmacılara tasarlayacakları fenomenolojik desendeki çalışmalar için kullanabilecekleri bir makale şablonu verilmiştir. Şablon her bir başlık için dikkat etmeleri gereken hususları içeren pratik bir yol haritası niteliğindedir.

MAKALE TARİHİ

Geliş tarihi 13 Ocak 2025
 Kabul tarihi 15 Mart 2025

ANAHTAR KELİMELER

fenomenolojik desen, olgu bilim, nitel araştırma

Makale Türü

Derleme makalesi

İLETİŞİM Emel Tüzel İşeri emeltuzel@hotmail.com Eğitim Fakültesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 60100, Tokat, Türkiye

© 2025 Yazar(lar).

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial ile lisanslanmıştır. Lisans, (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0>) koşulları altında dağıtılan ve ticari olmayan amaçla eserini remix, ince ayar yaparak ya da üzerine geliştirerek kendi eserlerinde kullanılmasına izin verir. Ancak ortaya çıkan yeni eseri benzer lisans ile lisanslamak zorunda değildir.

Giriş

Fenomenolojik araştırmalar, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan ve bireysel deneyimlere dayalı yeni bilgiler üretmeyi hedefleyen bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Ancak, bu araştırma deseninin etkin bir şekilde uygulanabilmesi için desenin özellikleri ve metodolojisinin doğru anlamak ve desenle ilgili detaylı bir bilgi birikimine sahip olmak önem kazanmaktadır. Bu bağlamda literatürde dağınık halde bulunan bilgileri sistematik şekilde sunan bir çalışmaya duyulan ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın, fenomenolojik araştırma yöntemini daha iyi anlamak isteyen araştırmacılar için rehber niteliğinde olacağı ve bu alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bilimsel araştırmalar, toplumda hayati ve önemli bir role sahiptir. Bilimsel araştırmalar aracılığıyla keşifler yapılır, fikirler onaylanır ya da reddedilir, olaylar kontrol edilir, tahminler yapılır, teoriler oluşturulur veya mevcut teoriler geliştirilerek yeniden tasarlanır. Tüm bu işlevler bilginin gelişmesine katkıda bulunur. Ancak, tek bir araştırma yaklaşımı tüm bu işlevleri yerine getirmekte yetersiz kalabilir. Bu aşamada nitel araştırmalar gerçekliği anlamlandırmamızı, sosyal dünyayı tanımlamamızı ve açıklamamızı sağlayarak, olay ve olgulara dair açıklayıcı modeller ve teoriler geliştirir ve sosyal bilimlerin teorik temellerinin oluşturulabileceği birincil bir araç olarak karşımıza çıkar (Morse ve Field, 1996). Nitel araştırmalar, bir fenomeni keşfetme ve tanımlamada önemli bir yere sahiptir. Bu araştırmalar ele alınan fenomen hakkında bilginin çok az olduğu veya hiç olmadığı durumlarda hem fenomenle ilişkili teoriler oluşturmak hem de fenomenin diğer fenomenlerle olan ilişkilerini belirlemek üzere hipotezler üretmek için kullanılır. Fenomen kelimesi iki farklı anlam taşımaktadır. İlk anlamıyla, dış dünyanın nesnel bir gerçeklik olarak var olduğu ve bireylerin bu dünyayı duyuları, özellikle de görme duyusu aracılığıyla algılayabildiği kabul edilmektedir. İkinci anlamı ise, henüz tam olarak açıklanamayan veya anlaşılamayan olağanüstü bir durumu ifade etmektedir. Bu bağlamda, bireyler duysal deneyimleri aracılığıyla fiziksel dünyayı kavrayarak, onu kendi yorumları doğrultusunda yeniden inşa etmektedirler. (Slattery, 2012'den akt. Yalçın, 2022).

Diğer taraftan nitel araştırmalar, yaygın biçimde kullanılan klasik bilimsel araştırma döngüsünün de önemli bir parçasını oluşturur. Araştırmacı açıklayamadığı bir fenomeni fark eder, fenomeni gözlemler ve onu tanımlayabilmek için hakkında veriler toplar ve bu aşamada fenomene ait nitelikler hakkında bir bilgi edinmeyi amaçlar. Araştırmacı fenomen hakkında edindiği yeterli bilgiler ile artık bir hipotez veya hipotezler formüle edebilir, hipotezlerini gerektiğinde nicel araştırmalarla da test edilebilir (Myburgh ve Poggenpoel, 2007).

Nitel araştırmalar farklı desenlerde tasarlanabilir. Fenomenolojik desen de bunlardan biridir. Fenomenolojik araştırmalar temelde bir fenomen hakkındaki insan deneyimlerinin özünün araştırmaya katılanlar tarafından tanımlanmasını amaçlayan nitel bir strateji içerir (Creswell, 2009). Sharma'ya (2014) göre fenomenoloji çeşitli sosyologlar tarafından sosyal yaşam ile bireysel bilinç arasındaki ilişkiyi anlamak için uyarlanmış bir felsefi harekettir. Sosyoloji içindeki bir yaklaşım olarak, insan bilincinin sosyal eylem, sosyal durum ve sosyal

dünyanın üretiminde nasıl rol oynadığını ortaya çıkarmaya çalışır. Bu yaklaşımın amacı, insanların canlı deneyimlerinin izini sürmek ve incelenen fenomene ilişkin teorileri veya modelleri oluşturmaktır. Fenomenolojik yaklaşımda fenomene ilişkin varsayımlara, teoriye veya tündengelimine başvurmadan, doğrudan bireyin fenomene ilişkin deneyimlerine ve farkındalığına başvurulur (Sharma, 2014).

Bu çalışmada, nitel araştırmalarda fenomenolojik desen incelenmiş, desenin tarihçesi, konusu, karakteristik özellikleri, türleri ve bu desende araştırmanın aşamaları detaylı olarak ele alınmıştır ayrıca etik ve araştırmacının rolüne değinilmiştir. Çalışma sonunda verilen uygulama şablonu ilefenomenolojik desende çalışma tasarlamak isteyen araştırmacılara çalışmalarını değerlendirebilecekleri pratik bir yol haritası tasarlanmıştır.

Tarihçe

Fenomenolojiyi anlamak için, öncelikle felsefenin diğer alanları ile arasındaki benzerlikler ve farklılıklara değinmekte fayda vardır: Ontoloji, varlıkların veya onların varlığının ne olduğunun inceler, “nedir?” sorusuna yanıt arar. Epistemoloji, bilgi üzerinde çalışır, “nasıl biliriz?” sorusuna cevap bulmaya çalışır. Mantık felsefesi, geçerli akıl yürütme üzerine çalışır “nasıl akıl yürütülür?” sorusunu sorar. Etik felsefesi, doğru ve yanlış inceler, “nasıl hareket etmemiz gerektiği” üzerine odaklanır. Fenomenoloji ise, deneyimimizi inceler “nasıl deneyimlediğimizi” belirlemeye uğraşır (Smith, 2018). Fenomenolojik metot sadece felsefeciler tarafından değil, psikoloji, sosyoloji, eğitim gibi diğer sosyal bilim alanlarında ve sağlık bilimi alanında çalışan bilim insanlarınca da kullanılır (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020; Topakkaya, 2009).

Fenomenolojik yaklaşım, Frankfurt Okulu’ndan Foucault’a, Heidegger’den Sartre’a ve postmodern düşünörlere kadar birçok filozofun etkisini barındırmaktadır (Alkayış, 2020). Fenomenolojinin kurucusu olarak, 20. yüzyılın başlarında yaptığı çalışmalarla çağdaş felsefenin önemli isimlerinden biri olan Edmund Husserl kabul edilmektedir. Fenomenoloji, Martin Heidegger’in katkılarıyla daha da gelişmiştir. Ancak, bu iki filozofun düşöncelerinin temelini atan önceki düşünörlere genellikle daha az tanınmaktadır. Antik Yunan filozoflarından Platon ve Aristoteles, sırasıyla ön kabuller ve mantık üzerine ortaya koydukları görüşlerle Husserl’in fenomenolojik indirgeme ve saf mantık anlayışını şekillendirmiştir. Ayrıca, Husserl’in en büyük mantıkçılardan biri olarak gördüğü Bolzano’nun çalışmaları da saf mantık kavramına önemli bir ilham kaynağı olmuştur (Patton ve Broward, 2023).

Husserl’in fenomenolojik yaklaşımı bir şeyin veya bir canlının herhangi bir durumunu değil, bütününi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Fenomenin ne olduğunu ve nasıl kavranabileceğini sorgular ve inceler (Öktem, 2005). Husserl’e göre, deneyimlerin temelini incelemek gereklidir. Çünkü deneyimler duyguların, eylemlerin, şeylerin ve ilişkilerin nasıl algılandığıyla ilişkilidir. Fenomene dair gerçek bir kavrayış ancak bu biçimde ortaya koyulabilir. Günlük deneyimlerin özü ise ancak dünyadaki kişisel deneyimlerini detaylı olarak inceleyen bireylerce anlaşılabilir (Young, 2020). Bir diğer önemli fenomenolog “Hermeneutik

(yorumsamacı) Yaklaşım"ı ortaya atan Husserl'in öğrencisi Martin Heidegger'dir. Bu araştıracının hermeneutik yaklaşımı da Husserl'in fenomenolojik yaklaşımında olduğu gibi insanın deneyimleri ve yaşantılarıyla ilgilenir. Hermeneutik çalışmalarda fenomene dair bir anlam yaratmak veya bir anlama ulaşabilmek için fenomene ilişkin yaşam deneyimleri içindeki aydınlatıcı ayrıntılara ve görünüşte önemsiz olan yönler odaklanılır. Husserl ve Heidegger yaşam deneyimlerini keşfetmede farklı yaklaşımlar sergiler. Husserl insanların dikkati, algılaması, düşünmesi ve hatırlaması eylemleri aracılığıyla varlıkları veya fenomenleri anlamaya odaklanırken, Heidegger "insan olma kipi", "dünya ile içinde konumlanmış olan insanın anlam bulması", "buradalaşması" olarak tanımlanabilecek olan "dasein" üzerine odaklanır (Laverty, 2003). Geçtan (1998), Martin Heidegger'in fenomenolojiyi insan yaşamını analiz etmek için kullandığı ve "ontoloji" adı verilen varoluşçu psikoloji ve varoluşçu felsefeyi kurduğu yaklaşımın detaylı bir açıklamasını şu şekilde yapmaktadır:

"Heidegger felsefesi, insanı "dünya içinde varoluş" olarak ele alır. Bu yaklaşıma göre insanın varlığı, dış dünyayı oluşturan diğer varlıklarla karşılıklı ilişki durumunda olan bir özne olarak açıklanamaz. İnsanın varoluşu ve dünyası tek ve aynı şeydir. İnsanlar düşünmeye başladıkları günden başlayarak, sürekli, birtakım "durumlar" içine "düşerler. Heidegger'e göre, bu durumlar varoluşun "mekân" boyutunu oluşturur. Varoluşun "zaman" boyutu ise geçmiş kuşaklardan aktarılan kültürel olgularla ilintilidir... İnsanın içinde bulunduğu durum, çevresindeki diğer varlıkları da içerir. Ancak, insanın yaşamakta olduğu durumlar cansız ve fiziksel gerçekler değildir. O anda yaşadıklarını ve geleceğe yönelik isteklerini de içerir. Bir duvar, duvarın ötesinde olmak isteyen insan için bir engel, kendisini savunmak isteyen bir diğeri için koruyucudur. Durumlar, belirli bir oranda o andaki gerçeği yansıtır. Ama aynı gerçek, insanın karşılaşmak ya da kaçınmak istediği, ancak henüz var olmayan olayları, yani geleceği de içerir. " (Geçtan, 1998, s. 322-323).

1961 yılında "Yalnızlık" adlı kitabını yayımlayan Clark Moustakas'da fenomenolojik çalışmalara katkı sağlayan bir diğer önemli isimdir. Kitabında yaşamış bir deneyimin tasvirine yönelik edebi ve buluşsal yollara öncülük etmiştir. Kızının ciddi şekilde hasta olduğu sırada yanındayken deneyimlediğini yalnızlığı ve yansımalarını otobiyografik bir hikâye olarak kaleme almıştır. Sezgisel anlatımıyla, yalnızlığın doğası üzerine düşüncelerini günlüğünde yer alan açıklayıcı alıntılarla birleştirmiştir (Willis, 2004). Moustakas'ın (1990; 1994) sonradan daha formel biçimde ele aldığı deneysel fenomenolojik yaklaşımı, fenomene dair açıklama ve fenomeni belirlemeye yönelik analizler yapmaktan ziyade deneyimlerin özüne ilişkin detaylı betimlemelerin geliştirilmesine odaklanmıştır.

Konusu

Fenomenolojik araştırmaların konusunu bireyin doğrudan yaşadığı, algıladığı ya da fark ettiği olgular, olaylar ve durumlar şeklinde tanımlayabileceğimiz bir fenomeni yaşamış ve tecrübe etmiş insanların deneyimleri oluşturmaktadır. Bu deneyimler salgın, göç, savaş, nefret, hastalık vb. gibi çok çeşitli fenomenlerden oluşabilir.

İnsanların kişisel deneyimleri bireyin etrafıyla ilişki içinde bulunmasına dayanır. Kişisel deneyimlerin önemli bir özelliği, prensipte bireyin dışındaki herhangi biri tarafından doğrudan gözlemlenebilir olmaması, sadece öznel olarak hissedilmeleridir (Young, 2020). Fenomenoloji aslında farkında olduğumuz buna karşın hakkında derinlemesine ve detaylı bir anlayışa veya farkındalığa sahip olmadığımız fenomenler (olgular) üzerinde çalışır. Bir diğer deyişle, genel olarak gündelik yaşantımızda karşılaştığımız için yabancı olmadığımız ancak tam olarak kavrayamadığımız olguları araştırmak üzerine yoğunlaşır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Fenomenologlar, katılımcıların hayatta karşı karşıya kaldıkları fenomenleri neden bu şekilde deneyimlediklerini çözmekten çok, bir fenomenin ilk elden tanımlarıyla ilgilenirler (Eddles-Hirsch, 2015). Örneğin, anksiyete (kaygı bozukluğu) üzerine bir fenomenolojik çalışma, bireyin bakış açısından anksiyeteye sahip olmanın nasıl bir şey olduğu deneyimine odaklanabilir ve anksiyetesi olan bir kişinin gündelik hayatı nasıl yorumladığını açıklamaya çalışabilir. Fenomenolojik araştırma, toplumdaki anksiyetik bireylerin sayısını ölçmek veya anksiyetenin nedenlerini tanımlamak yerine anksiyete deneyiminin özünü yakalamaya çalışacaktır. Fenomenologlar, hem evde olmak gibi sıradan şeyleri hem de aile içi şiddet kurbanı olmak gibi günlük yaşamın dramatik deneyimlerini içerebilen her tür insan deneyimiyle ilgilenirler, gündelik yaşamda ortaya çıkan insan deneyiminin dünyayı yorumlamanın geçerli bir yolu olduğunu savunurlar. Bu nedenle, bağımsız bilimsel ampirik geleneğin en üstün araştırma yöntemi olduğu fikrini reddederler. İncelenmekte olan fenomeni, kabul edilen gerçekliğinin merceğiyle ölçmez veya tanımlamaz; daha ziyade, katılımcıların gündelik dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarına dair bir anlayış ortaya koymaya çalışırlar (Eddles-Hirsch, 2015, s. 251).

Karakteristik Özellikleri

Fenomenolojik araştırmalarda genel itibariyle konunun belirlenmesi, katılımcıların seçimi, verilerin toplanması, verilerin analizi gibi aşamalar nitel araştırmanın genel yapısıyla benzerlik göstermektedir.

Öte yandan fenomenolojik araştırmanın kendine has bazı temel karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki, araştırılan fenomene dair zengin ve ayrıntılı açıklamalarda bulunmasıdır. Ancak bu açıklamalar araştırmacının incelenen fenomen hakkında sahip olabileceği herhangi bir önyargılı algıdan ziyade katılımcıların araştırılan fenomeni “nasıl” deneyimlediğini göstermeye odaklanması, kendi kişisel fikirlerini tamamen dışarıda tutmasıdır (Eddles-Hirsch, 2015). Bu karakteristik özellik kısaca araştırmacının fenomene ilişkin kişisel deneyimlerini “askıya alması” olarak tanımlanmaktadır. Fenomenolojik yaklaşımın araştırmacının kişisel deneyimlerini dışarıda bırakması, Husserl’ın 1906 yılında geliştirdiği “epoche” (paranteze alma) metoduna dayanmaktadır (Beyer, 2020). Fenomene ilişkin doğal tavrı almayı engelleme amacı taşıyan fenomenolojik “epoche”nin, amacı, bilincimizde fenomenin özüne dair her şeyi paranteze alıp, özü olduğu gibi ortaya çıkartmaktır (Topakkaya, 2009).

Fenomenolojik araştırmaların bir diğerkarakteristik özelliğı ise, sadece fenomeni deneyimlemiş olan kişilerin çalışmaya dahil edilmesidir. Fenomeni deneyimlememiş olan kişiler fenomenolojik araştırmaların katılımcısı olarak belirlenemezler. Örneğinin bir hastalık konusunda fenomenolojik bir araştırma yapılacaksa, mutlaka hastalığı deneyimlemiş kişiler araştırma kapsamında incelenmelidir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Fenomenolojik araştırmaları diğerk nitel araştırmalardan ayıran bir diğerk özelliğı, keşif yapmayı veya tahminlerde bulunmayı amaçlamaktan çok, betimleyici bir yaklaşım benimsemesidir. Bu desendeki araştırmalarda, bireylerin yaşantıları üzerinden fenomenlerin doğasını ve anlamını ortaya koymak esastır (Yalçın, 2022).

Fenomenolojik çalışmaların bilgiyi rasyonel veya pozitivist yöntemlerle elde etmek yerine, olayları sezgisel ve ruhsal bir bakış açısıyla değerlendiren nesnelerin özünü anlamaya odaklanması da onu diğerk araştırma tekniklerinden ayırmaktadır (Wiltsche 2015'ten akt. Akın, 2024).

Türleri

Fenomenoloji, başlıca yedi farklı yaklaşım türüne sahiptir. Bunlar (Smith, 2018):

1. **Transdental (aşkın) fenomenoloji:** Husserl'in kuruculuğunu yaptığı yaklaşım, etrafımızdaki doğal dünyayla herhangi bir ilişki sorununu bir kenara bırakarak nesnelerin saf veya aşkın bilinçte nasıl oluşturulduğunu inceler.
2. **Natüralist kurucu fenomenoloji:** Bilincin doğanın bir parçası olduğunu varsayarak, bilincin doğa dünyasındaki şeyleri nasıl oluşturduğunu veya algıladığını inceler. Marvin Farber'in görüşleri ile önemli ölçüde şekillenmiştir (Kurtz, 1969).
3. **Varoluşsal fenomenoloji:** Somut durumlardaki özgür seçim veya eylem deneyimimiz de dahil olmak üzere somut insan varlığını inceler. Kurucusu Martin Heidegger'dir.
4. **Tarihsel fenomenoloji:** Deneyimimizde bulunan anlamın, tarihsel süreçler içinde kolektif deneyimin bir ürünü olarak nasıl ortaya çıktığını inceler.
5. **Genetik fenomenoloji:** Kişinin kendi deneyim akışı içinde, fenomenlerin ve ideallerin aktarımında ve oluşmasında etkili olan öncelikli kuralları inceler (Yoshimi, 2016).
6. **Hermeneutik fenomenoloji:** Deneyimin yorumlayıcı yapılarını, kendimiz ve başkaları da dahil olmak üzere etrafımızdaki ve dünyadaki şeyleri nasıl anladığımızı ve bunlarla nasıl ilişki kurduğumuzu inceler. Van Mannen önemli temsilcisidir.
7. **Realist (gerçekçi) fenomenoloji:** 1902 yılında Johannes Daubert, Alexander Pfänder, Adolf Reinach Max Scheler'in dahil olduğu ve bir grup Münih'li öğrencinin kurduğu bu fenomenolojik yaklaşım (Smith, 1997), bilinç ve niyetlilik yapısını inceler, fenomenlerin büyük ölçüde bilincin dışında olan ve bir şekilde bilinç tarafından meydana getirilmeyen gerçek bir dünyada gerçekleştiğini varsaymaktadır.

Fenomenolojik Araştırmanın Aşamaları

Fenomenolojik desenin kendine has bazı özellikleri bulunmaktadır. Özellikle eğitim araştırmalarında en yaygın kullanılan fenomenolojik yaklaşım, Van Mannen’in “Hermeneutik Yaklaşım”ıdır. Bu yaklaşım bir fenomeni yaşayan insanların deneyimlerini incelemek için yorumlayıcı ve betimleyici yaklaşımların bir bileşiminden oluşur. Burada amaç fenomeni anlamak ve yorumlamaktır (Cresswell, 2009). Van Mannen’in hermeneutik yaklaşımı aşağıdaki altı adımı içerir (Molley vd. 2018):

Tablo 1. Van Mannen’in Hermeneutik Yaklaşımında Altı Adım

Adımlar	Tanım
1. Yaşanan deneyimlerin doğasını göz önünde bulundurma	Araştırma sorusunu oluşturma
2. Yaşanan deneyimi inceleme	Odak grup çalışmaları, görüşmeler gibi tekniklerle fenomeni ortaya koyma
3. Fenomeni karakterize eden ana temalar üzerine düşünme	Temalar üzerine düşünürken katılımcının veya bilgi kaynağının fenomene ilişkin genel anlamlandırmasını inceleme
4. Fenomeni yazma sanatını kullanarak tanımlama	Yazma süreci boyunca katılımcıların duygu, düşünce ve tutumlarını görünür kılmayı amaçlama
5. Fenomene odaklı olma	Araştırmacının araştırma sorularını fenomen odaklı kılmaya çaba sarf etmesi
6. Parçalar ve bütün arasındaki ilişkileri göz önünde bulundurarak araştırmayı dengeleme	Araştırmacının çalışmanın genel tasarımı ve metni içinde parçaların önemini ortaya koyması, genelin içinde parçaları da ölçümlemesi

Kaynak: Molley vd. (2018). Patient experience in health professions curriculum development. *Journal of Patient Experience*, 5(4), 303-309.

Araştırma Konusu ve Amaç Belirleme

Fenomenolojik araştırmaların amacı bireylerin yaşadığı ve deneyimlediği fenomenleri tanımlamaktır. Fenomenolojik çalışmaların odak noktası, insanların kendi yaşamları bağlamında bir deneyimin ne anlama geldiğini anlamaktır (Driessnack, SousaI ve Costa Mendes, 2007). Örneğin, fenomenolojik yaklaşım için “Mesleki tükenmişlik yaşayan öğretmenlerin deneyimleri nelerdir?” bir araştırma sorusu olabilir. Bu tür bir sorgulamayı yapabilmek veya soruya cevap alabilmek için tek güvenilir bilgi kaynağı, fenomeni yaşayan insanlardır. Bu örnekte, mesleki tükenmişlik yaşayan öğretmen katılımcıların araştırmaya dahil edilmesi gerekmektedir.

Araştırma Problem ve Alt Problemlerinin Geliştirilmesi

Araştırmacılar ve bilim insanları “Bir şeyin neden olduğu gibi olduğunu” anlamaya yönelik olarak içsel bir arzu duyarlar, o fenomeni derinlemesine anlamaya yönelik bir açıklama ortaya koymak isterler (Kerlinger ve Lee, 2000’den akt. Ellis ve Levy, 2008). Fenomenolojik desende problem ve alt problemler belirlenirken fenomenin doğasını çok yönlü olarak ele almak ve açıklamak amaçlanır. Tablo 2’de fenomenolojik araştırmalarda problem ve alt problemleri belirlerken alt problemin

amacına uygun ifade biçimlerine ve örnek alt problemlere yer verilmiştir (Elliott, 2000'den akt. Elliott ve Timulak, 2005). Araştırmanın alt problemleri belirlenirken bu alt problem amaçlarının biri veya bazılarının ortaya koyulması istenebileceği gibi, tamamı da araştırma kapsamında yer alabilir.

Tablo 2. Fenomenolojik Araştırmalarda Problem ve Alt Problemlerin Belirlenmesi*

Amaç	İfade biçimi	Örnek
Fenomeni tanımlama	- Bu fenomenin doğası nedir? - Bu fenomenin tanımı nedir?	Sosyo-ekonomik durumu düşük olan üniversite öğrencileri için çevrim içi öğrenme deneyimi ne anlama gelir?
Fenomeni açıklama	- Bu fenomen ne tür veya çeşitlerde ortaya çıkmaktadır? - Bu fenomenin hangi yönleri vardır?	Ortaokul matematik öğretmenlerinin teknoloji destekli öğretim stratejileri kullanma deneyimleri hangi yönleriyle çeşitlenmektedir?
Fenomeni yorumlama	- Bu fenomen neden ortaya çıkar? - Bu fenomen zamanla nasıl gelişir?	Öğrencilerin STEM eğitimi konusundaki motivasyonları zamanla nasıl değişmektedir? Hangi faktörler bu değişimi etkilemektedir?
Fenomeni tartışma, kritik etme	- Bu fenomen hakkında doğru veya yanlış olan nedir? - Bu fenomen nasıl daha iyi hale getirilebilir?	Lisansüstü öğrencilerinin akademik yazma süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar nelerdir ve bu süreç nasıl daha verimli hale getirilebilir?
Fenomenin yapışökümsel ¹ okuması	- Araştırılan fenomene dair hangi varsayımlar yapılmıştır? - Fenomen kimin sosyal veya politik çıkarlarına hizmet etmektedir?	Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamalarının başarı odaklı olması yerine öğrenme sürecine yönelik tasarlanmasının pedagojik ve sosyo-politik etkileri nelerdir?

*Örnekler eğitim alanında yapılacak çalışmalar için kaynaktan farklı olarak yazar tarafından tekrar oluşturulmuştur.

Kaynak: Elliott, R., & Timulak, L. (2005). Descriptive and interpretive approaches to qualitative research. In J. Miles & P. Gilbert (Eds.), *A handbook of research methods for clinical and health psychology* (pp. 147–159). Oxford University Press.

Katılımcılar/Çalışma Grubu/Analiz Biriminin Seçilmesi

Araştırmacı fenomenolojik bir çalışma için katılımcıları belirlerken fenomeni deneyimlemiş olan bireyleri veya grupları amaçlı olarak seçer. Hangi katılımcıların araştırmaya dahil edileceği veya hangi katılımcıların araştırma kapsamı dışında tutulacağına dair kriterler çalışmanın odağına göre belirlenir. Katılımcı sayısı; her bir katılımcıdan elde edilen bilginin miktarına, çalışmanın kapsamına, konunun niteliğine ve katılımcı başına yapılan görüşme sayısına bağlı olarak değişebilir. Açıkça tanımlanmış bir konu ve sınırlı kapsama sahip bir çalışmada, nispeten küçük bir örneklem büyüklüğü yeterli olabilir. Ancak, her katılımcıyla yalnızca bir kez görüşülecekse ve elde edilecek bilgi miktarı sınırlıysa, çok sayıda katılımcı da aranabilir. Katılımcı sayısı belirlerken önemli olan veri doygunluğuna ulaşmaktır.

¹ “Yapısöküm (veya yapıbozum): Fransız post yapısalcı düşünür Jacques Derrida tarafından felsefe ve edebiyat okumalarında kullanılmak üzere önerilmiş olan bir çözümleme, metinsel analiz yöntemidir. Metin içinde hiçbir şeyin rastgele olmadığını öne sürer; metinde yer alan gizli yapılar, saklı ayrıcalıklar üzerine yoğunlaşır. Yapısökümcü okumada felsefi, edebi, hukuki ve teolojik eserlerde kullanılan anahtar kavramların, gerçekte bir şekilde varsaydıkları karşıt kavramları bastırdıklarını ve gizlediklerini göstermeyi amaçlar.” (Cevizci, 1999, s. 913).

Doygunluk, çalışma için önemli yeni verilerin ortaya çıkmadığı ve tüm temaların, kavramların ve teorinin unsurlarının o ana kadar görüşme yapılmış olan katılımcılar tarafından açıklandığı durumdur (Morse, 2000 ve Holloway ve Wheeler, 2002'den akt. Driessnack, Sousa ve Costa Mendes, 2007).

Veri Toplama

İncelenen fenomene ilişkin deneyimler çeşitli yöntemlerle toplanabilir. Araştırmanın amacına ve alt problemlerine göre çeşitlilik gösterebilen bu yöntemler şunlardır (Hatch, 2002; Van Manen, 1990):

1. Bireylerden fenomene ilişkin deneyimlerini yazmalarını istemek,
2. Görüşme ve mülakatlar yaparak katılımcının fenomene ilişkin deneyimlerini ortaya koymak,
3. Yakın gözlem yaparak fenomene ilişkin deneyim anekdotlarını toplamak,
4. Fenomene ilişkin akademik literatürdeki deneyimsel betimlemeleri incelemek,
5. Fenomene ilişkin sanat literatüründeki şiir, roman, öykü, tiyatro oyunu, biyografi, sanat eserlerini incelemek,
6. Fenomene ilişkin kişisel günlükleri, anı ve seyir defterlerini inceleyerek, fenomenin bireyler için anlamlarını ortaya koymak.

Veri Analizi

Veri analizi sürecinde, fenomenin içerdiği önemli anlamlar kodlanarak kategorilere ayrılır. Moustakas (1994), fenomene dair elde edilen ayrıntılı veriler üzerinde detaylı ve dikkatli biçimde çalışmanın, fenomene dair özün ortaya çıkmasını ve evrensel temaların ortaya koyulmasını sağladığına dikkat çekmektedir. Araştırmacının fenomene ilişkin özün eksiksiz bir tanımını elde edebilmesi için analiz sürecinde olabildiğince fenomen üzerine yoğunlaşması gerekmektedir (Greening, 2019). Colaizzi (1978), betimsel fenomenolojik araştırmalardaki veri analizi sürecinde aşağıda yer alan yedi adımın izlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Morrow, Rodriguez ve King, 2015):

Tablo 3. Betimsel Fenomenolojik Araştırmalarda Veri Analizinin Aşamaları

Aşama	Araştırmacının görevi
1. Aşinalık kazanma, tanıma	Araştırmacı verilerle tanışır, tüm katılımcıların verilerini birkaç defa okuyarak aşinalık kazanır.
2. Önemli ifadeleri belirleme	Araştırmacı, katılımcıların tüm ifadelerini inceleyerek fenomenle doğrudan ilgili olanları belirler.
3. Anlamları tanımlama	Araştırmacı fenomene ilişkin önemli açıklamaların ve ifadelerin anlamını saptar.
4. Temaları kümeleme	Araştırmacı belirlenen ortak anlamları temalar altında birleştirir.
5. Kapsamlı bir açıklama geliştirme	Araştırmacı fenomene ilişkin 4. adımda belirlenen tüm temaları içeren kapsamlı bir tanım yazar.

6. Temel yapıyı kurma	Araştırmacı elde ettiği ayrıntılı verileri fenomeni açıklamakta kullanacağı anlamı yakalayan yoğun ve özet ifadelerle dönüştürür.
7. Temel yapıya ilişkin doğrulamalar yapma	Araştırmacı ortaya koyduğu temel yapıyı katılımcılara sunarak fenomene ilişkin deneyimlerini doğru belirleyip belirlemediğini teyit eder, gerekirse aldığı geri bildirimler ışığında önceki adımlara dönerek analizlerinde değişiklikler yapar.

Kaynak: Morrow, R., Rodriguez, A. & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28(8), 643-644.

Geçerlik ve Güvenirlik

Fenomenolojik araştırmalarda geçerlik ve güvenirliliği sağlamak için aşağıdaki noktalara dikkat edilmesi önemlidir.

Geçerlik

A)İç geçerlik: Fenomenolojik araştırmalarda iç geçerliği artırmanın önemli bir ölçütü, araştırmanın inandırıcı olup olmadığı ile ilgilidir. Çalışmanın inandırıcılığının sağlanması için veri toplama sürecinde katılımcılarla uzun süreli etkileşim kurulması, araştırmacının fenomene dair önyargılarını ortadan kaldırması, katılımcı teyidinin alınması ve veri, araştırmacı, teori ve yöntem üçgenlemelerinin yapılması önemlidir (Başkale, 2016). Fenomenolojik araştırmaların temelinde araştırmacının fenomene ilişkin kendi tecrübelerini dışarıda bırakması bulunduğundan, bulguların araştırmacının kendi kişisel yorumlarını katmadan sunulması önemlidir. Yapılan görüşmeler esnasında sık sık “Bunu mu ifade etmek istediniz?”, “Sözlerinizden bunu mu anlamalıyım?”, “Şunu mu kastettiniz?” gibi geri dönüşlerle katılımcının teyidini almak iç geçerliliği artırır (Baltacı, 2019). Öte taraftan katılımcıların fenomene ilişkin ayrıntılı betimlemelerini ve doğrudan ifadelerini içeren alıntılar da okuyucuya fenomene ilişkin birincil ağızdan ham veriler sunarak araştırmanın inandırıcılığına katkı sağlamaktadır (Guba ve Lincoln, 1982).

B)Dış geçerlik: Fenomenolojik araştırmalarda dış geçerliği sağlamanın temel ölçütü çalışmanın benzer özelliklere sahip kişi ve durumlara aktarılabilirliğinin sağlanmasıdır. Nitel çalışmalarda olduğu gibi fenomenolojik araştırmalarda da genelleme amacı bulunmaz, bireyin kişisel deneyim ve durumunu anlamaya odaklanılır (Başkale, 2016). Diğer taraftan okuyucuların ileride gerçekleştirecekleri araştırmalarda benzer araştırma süreçlerini benzer gruplara uygulayabilmeleri için katılımcıların yaşadıkları deneyimler açıkça tanımlanmalıdır. Çalışmanın aktarılabilirliğini sağlayabilmek için örneklemin nasıl ve hangi kriterler doğrultusunda seçildiği, katılımcıların özellikleri ve ortam detaylı olarak belirtilmelidir (Sharts-Hopko, 2002'den akt, Başkale, 2016).

Güvenirlik

A) İç güvenirlilik: Fenomenolojik araştırmalarda iç güvenirliliğin sağlanmanın temel ölçütü, tutarlılığın sağlanmasıdır. Fenomenolojik yaklaşıma göre mutlak bir gerçek yoktur, gerçeğe ilişkin insanların farklı anlamlandırmaları ve yorumları bulunmaktadır. Bu nedenle fenomenolojik araştırmalarda elde edilen verilerin güvenirliliğini sağlamak için birden fazla sayıda kişi tarafından kodlanması ve

yorumlanması gereklidir. Bir diğer ifadeyle araştırmada elde edilen veriler ortak kodlayıcılar ve ortak yorumlayıcılar tarafından ele alınmalıdır (Ergün, 2018). Burada amaç başka araştırmacıların ya da uzmanların da aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşarak ulaşılamayacağını belirlemesidir (Karataş, 2015). Araştırma verileri en az iki araştırmacı/uzman tarafından tamamıyla kodlanır ve oluşturulan temalar karşılaştırılır. Araştırmacı/uzmanların oluşturulan kodlar ve belirlenen temalar üzerinde fikir birliğine varması beklenir. Bu noktada verileri kodlayan araştırmacı / uzmanların kodlamaları üstünde Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği “Güvenirlik=Görüş birliği bulunan kod sayısı / (Görüş birliği bulunan kod sayısı + Görüş ayrılığı bulunan kod sayısı)” şeklinde belirlenen güvenilirlik formülü uygulanabilir. Formüle göre değerlendirilen bir araştırmacının iç güvenilirliğe sahip olduğunun iddia edilebilmesi için kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin en az %80 oranında olması beklenir. Ayrıca araştırmacıların, uzmanların ya da araştırmayı inceleyen hakemlerin karşılıklı tartışma ve eleştirilerini içeren karşılıklı diyalog şeklindeki güvenilirlik kontrolü de yapılabilir (Çekmez, Yıldız ve Bütünler, 2012).

B) Dış güvenilirlik: Fenomenolojik araştırmaların dış güvenilirliğinin sağlanmasındaki temel ölçüt teyit edilebilirliktir. Bu aşamada araştırmacıların araştırma sürecindeki konumlarının belirtilmesi, katılımcıların özelliklerinin tanımlanması, araştırmacının yürütüldüğü ortam ve süreçlerin açıklanması, veri analizi aşamalarının ve yapılan kodlamaların nasıl gerçekleştirildiğinin, eldeki verilerle ulaşılan sonuçların birbiriyle olan uyumlarının ve analizde kullanılan literatüre dayalı varsayımların dışarıdan bir uzmanın görüşlerine sunulması, doğrulanması ve teyit edilmesi çalışmanın dış güvenilirliğini artırabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Etik

Fenomenolojik araştırmalar yürütülürken diğer araştırma desenlerinde olduğu gibi etik normlara uyulması oldukça önemlidir. Creswell'e (2009) göre, araştırmalarda dikkat edilmesi gereken etik ilkelerden bazıları şunlardır: “Katılımcıların araştırmacının amaçlarının neler olduğundan açıkça haberdar edilmesi; katılımcıların kimlik bilgilerini açığa çıkmasının engellenmesi, gizliliğin ve anonimliğin sağlanması; temel insan hakkı ihlallerinin önüne geçmek adına etik kurulların incelemesine başvurarak, katılımcıların karşı karşıya kalabileceği potansiyel fiziksel, psikolojik, sosyal, ekonomik veya yasal zararların önceden belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması; reşit olmayan katılımcılar, psikolojik rahatsızlığa sahip olan katılımcılar, hamileler, mahkumlar, AIDS hastaları, zihinsel yetersizliği olan gruplar gibi özel duruma sahip katılımcıların özel durumlarının gözetilmesi ve risk oluşturabilecek uygulamalardan kaçınılması; araştırmada katılımcılardan elde edilen mahrem bilgilerin kişisel bilgileriyle özdeşik olarak belirtilmemesine özen gösterilmesi; araştırmadan elde edilen ham verilerin araştırmacı dışındaki diğer bireylerle paylaşımından sakınılması.”

Etik normların varlığı, bilginin ve gerçekliğin sunulmasını ve hatalı bulgular ortaya koyulmasından kaçınılması sayesinde araştırmacının amaçlarına ulaşmasını sağlar. Araştırma verilerinin üretilmesine, bilinçli biçimde yanlış aktarılmasına,

çarpıtılmasına veya aslının değiştirilmesine yönelik yasaklar, fenomene ilişkin salt gerçeği destekler ve hatayı en aza indirir. Fenomenolojik araştırmaların etik normlara uygunluğu, araştırmacı ve katılımcı arasındaki karşılıklı güven, saygı, hesap verebilir olma gibi değerleri teşvik eder. Çalışmanın etik hatalardan arınık olması, sosyal değerlere önem vermesi araştırmanın sonuçlarından etkilenen bireylerin sağlığını, refahını ve güvenliğini korur (Resnik, 2020).

Araştırmacının Rolü

Fenomenolojik araştırmalarda araştırmacılar katılımcılarla sürekli ve yoğun bir ilişki kurarak veriler elde eder. Öte yandan araştırmacıların önyargıları, deneyimleri, cinsiyeti, kültürel ve sosyo-ekonomik statüleri gibi değişkenler, araştırmacının fenomene ilişkin yorumlarını etkileyebilir (Creswell, 2009). Oysa fenomenolojik araştırmalarda elde edilmek istenen veriler doğrudan katılımcıların deneyimlerini konu aldığı için, araştırmacının fenomene ilişkin kendi duygu ve düşüncelerini göz ardı etmesi, “katılımcıda var olduğu haliyle” fenomene ulaşmaya çalışmaları gerekir. Araştırmacı fenomeni deneyimlemiş olsa dahi buradaki rolü kendi tecrübelerini, kişisel yargılarını, ön kabullerini dışarda tutarak araştırmayı sürdürmesi, sadece katılımcıların fenomene deneyimlerine odaklanmasıdır (Eddles-Hirsch, 2015). Bu noktada araştırmacı öncelikle dürüst olmalı, araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamalı, fenomene ilişkin elde ettiği bulguları, kendi kişisel inançlarının, önyargılarının ve varsayımlarının gölgesinde bırakmadan objektif biçimde ve kendi kişisel yargılarından arındırarak sunmalıdır (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020).

Sonuç

Nitel araştırmalar, bilimsel araştırma sürecindeki eksiksizliği gidererek sosyal bilimlerde teorik temellerin oluşturulmasına katkı sağlamaktadır. Nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan fenomenolojik desen ise insan deneyimlerinin özünü, doğrudan bireylerin deneyimlerine dayanarak tanımlamakta ve açıklamaktadır. Bu desen, fenomenlerin içsel doğasını anlamak için varsayımlara veya tümdengelimlere değil, bireylerin deneyimlerine ve farkındalıklarına başvurmaktadır. Böylece, sosyal yaşamın ve bireysel bilincin etkileşimlerini ortaya çıkararak teorilerin ve modellerin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu desen, nitel araştırma sürecinde temel bir rol oynamakta ve bilgiyi geliştirme sürecine önemli bir katkı sunmaktadır.

Fenomenolojik desendeki araştırmalar, bireylerin bir fenomeni doğrudan deneyimledikleri öznel bakış açılarına odaklanmakta ve fenomenlerin içsel doğasını anlamaya çalışmaktadır. Bu desen, fenomenlerin derinlemesine ve detaylı bir şekilde incelenmesini sağlamakta ve araştırmacının önyargılarından bağımsız olarak katılımcıların deneyimlerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, sadece fenomeni yaşamış kişilerin katıldığı bir yaklaşımı benimsemekte ve araştırmacının kişisel deneyimlerini araştırma sürecinde askıya almaktadır. Bu özellikler, fenomenolojik desendeki araştırmaların katılımcıların deneyimlerini anlamak ve fenomenin özünü ortaya çıkarmak için etkili bir yöntem olduğunu göstermektedir.

Aşağıda fenomenolojik desende çalışma tasarlamak isteyen araştırmacılara yönelik olarak bir makale şablonu oluşturulmuştur. Araştırmacılar şablonda verilen ilgili başlıkta hangi hususlara dikkat etmeleri gerektiğini inceleyerek, kendi çalışmaları ile kıyaslayabilir, araştırmalarının eksiklerini gidermekte bu önerileri kullanabilirler.

Tablo 4. Fenomenolojik Desende Örnek Makale Şablonu*

Başlık	Okuyucuya araştırmayı incelediğinde elde edeceği bilgiyi belirten kısa, öz, ilgi çekici bir başlık belirlenmelidir.
Problem Durumu	Ele alınan fenomene ilişkin genelden özele doğru bir akışla bilgi verilmeli, fenomenin ne olduğu, neden önemli olduğu, mevcut durumu ve özellikleri belirtilmelidir. Fenomenin bileşenlerinin neler olduğu, fenomeni etkileyen ve fenomenden etkilenen faktörlerin neler olduğu, fenomene dair önceki araştırmaların sonuçlarının kısaca neler olduğu, fenomenin incelenmesine ilişkin literatürde hangi eksikliklerin bulunduğu, yapılan bu çalışma ile alana, literatüre, uygulayıcılara, politika yapıcılara, katılımcılara, araştırmacılara vb. hangi katkıların sağlanmasının beklendiği akıcı biçimde sunulmalıdır. Problem durumunun yazımında ilgili literatüre ve önceki araştırma sonuçlarına uygun atıflar yapılmalıdır.
Araştırmanın Bağlamı/ Literatür	Araştırmanın literatür kısmında araştırmanın temel değişkenlerinin okuyucuya detaylı biçimde sunulması amaçlanmalıdır. İncelenen fenomenin okuyucuya sunumunda "360 derecelik" bir görüş açısı oluşturulmalıdır. Problem kısmında kısaca ele alınan "fenomenin ne olduğu, neden önemli bulunduğu, mevcut durumu, özellikleri, bileşenleri, fenomeni etkileyen ve fenomenden etkilenen faktörlerin neler olduğu, fenomene dair araştırma sonuçlarının neler olduğu" araştırmanın literatür kısmında detaylı olarak ele alınmalıdır.
Amaç	Fenomene ilişkin kişisel deneyimleri, algıları, görüşleri, yorumları, bakış açılarını, duyguları ortaya koyma gibi amaçlar belirlenebilir.
Önem	Araştırmanın alandaki bilgi birikimine ve kurama, politika yapıcılara ve politika oluşturmaya, uygulayıcılara, katılımcılara, gelecekteki araştırmacılara ve topluma vb. katkısı ifade edilmelidir.
Problem ve Alt Problemler	Fenomene ilişkin belirlenen problem ve bu problemi çözümlmek için geliştirilen alt problemlerin araştırmanın fenomeni hangi açıdan (örn. tanımlama, betimleme, yorumlama) inceleyeceği net ifadelerle sunulmalıdır. "Katılımcıların fenomene ilişkin deneyimleri nelerdir?", "Katılımcılar fenomeni nasıl tanımlamaktadır?", "Katılımcılar fenomenle ilgili neler hissetmektedir?", "Fenomenin katılımcılar için anlamı nedir?" gibi problemin açıklanmasına yönelik çeşitli alt problemler geliştirilebilir.
Yöntem	Araştırmada kullanılan yöntemin ne olduğu ve bu yöntemin neden seçildiği bilimsel araştırma literatürüne de uygun atıflar yapılarak açıklanmalıdır.
Katılımcılar/ Örneklem	Fenomenolojik araştırmalarda mutlaka fenomeni deneyimlemiş olan kişilerin çalışma grubuna dahil edilmesi istenmektedir. Fenomeni deneyimlememiş kişiler örnekleme alınmazlar. Bu nedenle amaçlı/ölçüt örnekleme yapılarak katılımcılar / çalışma grubu belirlenir. Araştırma raporunda seçim kriterlerinin neler olduğu ve neden bu kriterlerin birer ölçüt olarak seçildiği detaylı biçimde açıklanmalıdır. Okuyucunun katılımcıların karakteristik özelliklerine ilişkin bilgi edinmesini sağlayacak kişisel bilgiler de bu kısımda verilmelidir (bilgiler tablo olarak da sunulabilir). Katılımcıların özellikleri verilirken kimlikleri mutlaka gizli tutulup anonimliklerinin korunması sağlanmalıdır.

	Fenomenolojik araştırmalarda katılımcı sayısının belirlenmesinde incelenen fenomenin doğasına, araştırmanın kapsamına ve amaçlarına bağlı olarak örnekleme alınacak kişi sayısı belirlenir. “Verinin doyum noktasına ulaşması” ise katılımcı sayısının belirlenmesinde önemli kriterlerden biridir.
Veri Toplama Aracı ve Veri Toplama Süreci	- Araştırmanın problem durumuna ve alt problemlerine uygun biçimde ifade edilen (örn. “Fenomene ilişkin deneyimleriniz nelerdir?” “Fenomeni nasıl tanımlıyorsunuz?”, “Fenomenle ilgili neler hissediyorsunuz?”, “Fenomenin sizin için anlamı nedir?”) sorular aracılığıyla katılımcıların incelenen fenomene ilişkin deneyimlerini araştırmacıya detaylı biçimde aktarmaları istenebilir. - Çoğunlukla derinlemesine ve detaylı biçimde gerçekleştirilen görüşmeler ya da kişisel günlükler/anı defterleri veya diğer yazılı materyaller aracılığıyla veri toplanabilir; görüşmeler esnasında notlar alınabilir, ses kaydı yapılabilir; görüşleri detaylandırmak için parantezler açılabilir, daha detaylı açıklamalar için ek sorular sorulabilir; katılımcının görüşleri samimi olarak dinlenmelidir; görüşlerin ana konu etrafında sürdürülmesi ve duyguların ortaya koyulmasına da dikkat edilmelidir (Sharma, 2014).
Veri Analizi	Fenomenolojik araştırmalarda araştırmanın alt problemlerine bağlı olarak içerik analizi ve/veya betimsel analizler yapılabilir, “metin madenciliği” gerçekleştirilebilir. Araştırmanın amaçlarına bağlı olarak “anlamaya”, “açıklamaya”, “betimlemeye” ve/veya “yorumlamaya” yönelik olarak seçilen veri analizi aşamaları gerçekleştirilebilir. Veri analizinin aşamalarının “neden o şekilde yapıldığı”na yönelik açıklamalarla birlikte raporda detaylı biçimde ifade edilmesi gereklidir.
Geçerlik	- İç geçerliğin sağlanması çalışmanın inandırıcılığına bağlıdır. Fenomenolojik araştırmalarda katılımcılarla uzun süreli etkileşim kurma, araştırmacının kendi tecrübelerini dışarıda bırakması, katılımcı ifadelerinden anlaşılanların teyit edilmesi, bulgularda katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilmesi iç geçerliği artıran uygulamalardan bazılarıdır. - Dış geçerliğin sağlanması ise çalışmanın aktarılabilirliği ile ilgilidir. Fenomenolojik araştırmalar sonuçlarını genelleme amacı taşımaz. Bununla birlikte araştırmada gerçekleştirilen aşamalar, örneklem seçimi, katılımcıların özellikleri gibi detayların okuyucuya sunulması benzer araştırmaların tasarlanmasına olanak sağlayacağından dış geçerliği artırmaktadır.
Güvenirlilik	- İç güvenirlik araştırmanın tutarlılığına bağlıdır. Araştırma verileri en az iki araştırmacı/uzman tarafından kodlanmalı, temalar, alt temalar ve/veya kategoriler oluşturulmalı; her bir araştırmacı/uzmanın belirlediği kodlar, temalar, alt temalar, kategoriler karşılaştırılarak tartışılmalı, üstünde görüş birliğine varılmalıdır. Görüş birliği oranı için Miles ve Huberman’ın (1994) formülü kullanılabilir. - Dış güvenirlik teyit edilebilirlik ile ilgilidir. Fenomenolojik araştırmalarda yürütülen tüm süreçlerin dışarıdan bir uzman tarafından incelenmesi, literatür ve alan ile uyumluluğunu, oluşturulan varsayımların uygun olup olmadığını değerlendirmesi araştırmanın dış güvenirliği artırmaktadır.
Araştırmacının Rolü	Araştırmacı fenomenolojik yaklaşıma uygun biçimde katılımcılarla nasıl yoğun bir etkileşim kurmayı başardığını; kendi deneyimlerini askıya alma konusunda neler yaptığını; araştırmanın etik yürütülmesini sağlamak için hangi önlemleri aldığını açıklamalıdır. Ayrıca araştırmanın tüm süreçleri açısından ortaya koyduğu rolleri metnin ilgili yerlerinde (örneğin geçerlik güvenirlik için rolü neydi, bu rolü nasıl oynadı vb.) açıkça belirtmelidir.

Bulguları Yazma ve Yorumlama	Fenomenolojik araştırmalarda bulgular yazılırken fenomeni deneyimleyenlerin fenomene yüklediği anlamı belirlemek ve ortaya koymak önemlidir. Fenomenin yorumlanması ise bu tür anlamların açıklanması ile gerçekleştirilir (Ross, 2005). Araştırma alt problemlerine yönelik olarak elde edilen tüm bulguların alt problemlerde yer aldığı sıra ile düzenli bir biçimde okuyucuya aktarılması önemlidir. Çok sayıda tema, alt tema, kod içeren çalışmalarda bulguların tablolaştırılarak sunulması, fenomenin yapısını/bileşenlerini okuyucu açısından daha anlaşılır kılacaktır. Bulguların aktarılmasında katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilmesi ise hem araştırmanın inandırıcılığını artıracak hem de okuyucuya temaların, alt temaların, kodların oluşturulmasında nasıl bir bakış açısından yararlanıldığı hususunda fikir verici olacaktır.
Tartışma	Öncelikle araştırmanın amacı ve alt problemleri çerçevesinde elde edilen sonuçlardan bahsedilmeli, elde edilen sonuçların literatürle benzeşen ve farklı yönleri anlatılmalı, elde edilen sonuçları destekleyen ve araştırma sonuçlarıyla çelişen önceki araştırmalara atıf yaparak elde edilen sonuçların alana hangi bakış açısını, katkısı sunduğu ve hangi eksiklikleri tamamladığı ifade edilmelidir. Güçlü bir tartışmanın literatürde daha önce yapılmış olan çalışmalara iyi bir hakimiyet ile sağlanacağı unutulmamalıdır.
Sonuç	Araştırma problemi ve alt problemlerine ilişkin elde edilen bulgulardan hareketle oluşturulan sonuçlar açık ve net biçimde sunulmalıdır. "Bu araştırma sonucunda ... sonucuna/sonuçlarına ulaşılmıştır." şeklinde bir yazım kullanılabilir. Her alt probleme yönelik olarak en az bir sonuç yazılması unutulmamalıdır.
Öneriler	Araştırmadan elde edilen önemli sonuçlara ve saptanan sorunların çözülmesine yönelik olarak politika yapıcılara, politikaları uygulayanlara, sorundan etkilenen kişilere ve araştırmacılara yönelik olarak öneriler sunulabilir. Önerilerin yazılmasında detaylıca düşünülmeli, ortaya atılan önerinin gerçekten uygulanabilir ve işe yarar olup olmadığı gözden geçirilmelidir. Sadece öneri sunmak adına genel-geçer ifadelerle bu kısmın doldurulmasından kaçınılmalıdır.
Araştırmanın Sınırlıkları ve Gelecek Araştırmalar	Araştırmada yapılması arzu edilen ancak çeşitli nedenlerden ötürü yapılamayan ve eksik yönlerinin neler olduğu; bu eksikliklerden hareketle gelecekteki çalışmalarda araştırmacıların benzer araştırmaları yaparken nelere dikkat etmesi gerektiği ifade edilmelidir.
Yazar Katkıları	Birden fazla yazarın ortaklaşa gerçekleştirdiği çalışmalarda, araştırmacıların çalışmaya bireysel katkılarının neler olduğunun belirtildiği kısa bir paragraf sunulmalıdır.
Yayın Etiği	Araştırmada yayın etiğini sağlamaya yönelik olarak alınan önlemler belirtilmelidir. Yayın etiğinin sağlanmasında araştırmacının hangi rolleri üstlendiğine, katılımcıların kimliklerinin gizli tutulması gibi alınan çeşitli önlemlere, etik kurullardan alınan tavsiye ve onaya, araştırmanın bir çıkar çatışması içermediğine dair ibarelere bu kısımda yer verilebilir.
Finansman	Araştırmanın sürdürülmesinde ve tamamlanmasında TÜBİTAK, MEB, BAP, AB Fonu vb. gibi finansal bir destek alınmışsa belirtilmelidir.
Teşekkür	Araştırmanın tamamlanmasında veya sürdürülmesinde katkıda bulunan kişilere/uzmanlara/araştırmacılara/katılımcılara teşekkür edilebilir.
Öz	Makalede yer alan alt başlıklar problem durumu, amaç, kullanılan yöntem, elde edilen sonuçlar ve önerilere ilişkin kısa ve net bilgileri içermelidir. Özün okuyucunun çalışmayı okuyup okumama konusunda karar vermek için en dikkatle incelediği kısım olduğu unutulmamalıdır.

Kaynakça	Araştırmada yararlanılan kaynaklar araştırmanın yayımlanması planlanan derginin ilan ettiği özel bir yazım stili var ise bu stilin kullanılmasına özen gösterilerek veya yapılan araştırma bir tez çalışması ise bağlı bulunduğu enstitünün yazım kuralları açısından uygun şekilde verilmelidir.
Ekler ve Ek Bilgiler	Okuyucuya/hakeme sunulmak istenen iş-zaman çizelgesi; çalışmanın yayımlanması planlanan derginin -varsa- istediği uzunluktaki bir geniş özet (geniş özet ana metinden farklı bir dilde talep edilmiş de olabilir); izin evrakları (etik kurul onay belgesi, uygulama izni vb.); veri toplama araçları ek olarak sunulabilir. Okuyucu ve araştırmacılara aktarılmak istenen notlar varsa metnin sonuna "Not" veya "Ek bilgiler" ibaresi ile eklenebilir.

*İlgili şablon Uzunöz (2021) editörlüğündeki "Bilimsel Araştırma Becerileri ve Araştırmada Güncel Desenler" kitabından yararlanılarak oluşturulmuştur.

Yayın Etiği

Çalışma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Teşekkür

Çalışmanın yapılması ve örnek makale şablonunun oluşturulması sürecindeki katkıları için Prof. Dr. Abdulkadir Uzunöz'e teşekkürlerimi sunarım.

ORCID

Emel TÜZEL İŞERİ <https://orcid.org/0000-0001-5638-0450>

Kaynakça

- Akın, Ş. (2024). *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26(47), 694-708.
- Alkayış, A. (2020). Felsefi akımlar üzerine bazı değerlendirmeler (20. yüzyıl örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 53-71.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368-388.
- Başkale, N. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Beyer, C. (2020). Edmund Husserl. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2020 Edition), Edward N. Zalta (Ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/husserl/>
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. (Geliştirilmiş ve gözden geçirilmiş üçüncü basım). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Creswell, W. J. (2009) *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (Third Edition). Sage Publications, Inc.
- Çarpar, M. C. (2020). Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. *The Journal of Social Science (TJSS)*, 4(8), 689-704.
- Çekmez, E., Yıldız, C. ve Bütünler, S. Ö. (2012). Fenomenografik araştırma yöntemi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 6(2), 77-102.
- Driessnack, M., Sousa, V. D., & Costa Mendes, I. A. (2007). An overview of research designs relevant to nursing: Part 2: Qualitative research designs. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 15(4).
- Eddles-Hirsch, K. (2015). Phenomenology and educational research. *International Journal of Advanced Research*, 3(8), 251-260.
- Elliott, R., & Timulak, L. (2005). Descriptive and interpretive approaches to qualitative research. In J. Miles & P. Gilbert (Eds.), *A handbook of research methods for clinical and health psychology* (pp. 147–159). Oxford University Press.
- Ellis, T. J., & Levy, Y. (2008). Framework of Problem-Based Research: A Guide for Novice Researchers on the Development of a Research-Worthy Problem. *Informing Science: The International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 11, 17-33.
- Ergün, M. (2018). Nitel verilerin ve yorumların güvenilirliği felsefesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 29-44.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Greening, N. (2019). Phenomenological research methodology. *Scientific Research Journal (SCIRJ)*, 7(5), 88-92.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. State University of New York Press, Albany.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kurtz, P. (1969). Phenomenology and naturalism. *Journal of the History of Philosophy*, 7(1), 74-78.
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: A comparison of historical and methodological considerations. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(3), 21-35.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Molley, S., Derochie, A., Teicher, J., Bhatt, V., Nauth, S., Cockburn, L., & Langlois, S. (2018). Patient experience in health professions curriculum development. *Journal of Patient Experience*, 5(4), 303-309.
- Morrow, R., Rodriguez, A., & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28(8), 643-644.
- Morse J.M., & Field P.A. (1996) The purpose of qualitative research. In: *Nursing Research*. Springer, 1-17, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-4471-9_1
- Mortazavi, F., & Ghardashi, F. (2021). The lived experiences of pregnant women during COVID-19 pandemic: A descriptive phenomenological study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 21, 193. <https://doi.org/10.1186/s12884-021-03691-y>
- Moustakas, C. (1990) Heuristic research. *Person-centered Review*, 5, 170–190.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Myburgh, C. & Poggenpoel, M. (2007). Qualitative methods: a research approach worth considering. *South African Psychiatry Review*, 10, 65-67.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve Edmund Husserl'de apaçıklık (evidenz) problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1), 27-55.
- Resnik, D. B. (2020). *What is ethics in research & Why is it important?* The National Institute of Environmental Health Sciences (NIEHS). <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm>

- Ross, D. D. (2005). An Introduction to Curriculum Criticism. In *Qualitative research in education: focus and methods* (Sherman, R. R. & Webb, R. B. Eds.).
- Sharma, S. K. (2014). *Nursing research & statistics*. (Second Edition). India: Reed Elsevier.
- Smith, Barry (1997). Realistic Phenomenology. In Lester Embree (Ed.), *Encyclopedia of Phenomenology*. Springer Science & Business Media. pp. 586-590.
- Patton, C. M. & Broward, J. (2023). The giants and forerunners of Phenomenology: Husserl, Heidegger, and their Predecessors. *American Journal of Qualitative Research*, 7(4), 79-94.
- PhilArchive copy v1: <https://philarchive.org/archive/SMIRP-4v1>
- Smith, D. W. (2018). Phenomenology, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2018 Edition), Edward N. Zalta (Ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/sum2018/entries/phenomenology/>
- Tekindal, M. ve Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153- 182.
- Topakkaya, A. (2009). E. Husserl’de noema ve noesis kavramları. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 121-136.
- Uzunöz, A. (2021). Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler. Pegem Akademi.
- van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Albany: State University of New York Press.
- Willis, P. (2004). From “the things themselves” to a “feeling of understanding”: Finding different voices in phenomenological research. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 4(1), 1-13.
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 213-232.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde: Nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoshimi J. (2016) Genetic Phenomenology. In: *Husserlian Phenomenology*. Springer Briefs in Philosophy. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-26698-5_9
- Young, C. (2020). Psikoterapi pratiğinde fenomenolojik bir model. (Çev. H. H. Arıkan, G. Özcan ve S. Yenel). *Dinlenen Ben: Rüya ve Terapi Dergisi*, 7, 31-46.

The Journal of International Social Science Education

ISSN: 2146-6297 (Online) Dergi wepsayfası: <https://www.dergipark.org.tr/en/pub/issej>

Phenomenological design in qualitative research: practical recommendations with a sample article template

Emel TÜZEL İŞERİ

To cite this article: Tüzel İşeri, E. (2025). Phenomenological Design in Qualitative Research: Practical Recommendations with a Sample Article Template, The Journal of International Social Science Education, 11(1), 25-54. DOI: 47615/issej.1618589

To link to this article: <https://doi.org/10.47615/issej.1618589>

© 2025 The Author(s). Reprints and permissions: Authors have permission to share their article after it has been published in ISSEJ/The Journal of International Social Science Education, either in print or online as a First Edition

Highlights

Phenomenological research involves a qualitative strategy aimed at uncovering the essence of human experiences related to a phenomenon as described by the individuals participating in the study.

This article provides a detailed examination of the history, subject, characteristic features, types of phenomenological design, and the stages of conducting phenomenological research. A sample article template has been designed as a roadmap for researchers who wish to conduct phenomenological studies.

The article is intended to serve as a reference source for researchers interested in conducting phenomenological research.

ISSEJ/The Journal of International Social Science Education is a double peer-reviewed online journal. This article can be used for research, teaching and private studies. Only the authors are responsible for the content of the article. The journal has the copyright of the articles. The publisher cannot be held liable for any loss, transaction, claim or damage arising directly or indirectly in connection with the use of the research material.

All authors are requested to disclose any actual or potential conflict of interest including any financial, personal or other relationships with other people or organizations regarding the submitted work.

Phenomenological design in qualitative research: practical recommendations with a sample article template

Emel Tüzel İşeri

Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Tokat Gaziosmanpaşa University, Tokat, 60250, Türkiye

ABSTRACT

Qualitative research addresses gaps in the scientific research process and contributes to establishing theoretical foundations in the social sciences. Among the commonly employed designs in qualitative research, the phenomenological approach seeks to identify and explain the essence of human experiences by relying directly on individuals' lived experiences.

Research conducted within phenomenological design focuses on individuals' subjective perspectives as they directly experience a phenomenon, aiming to comprehend the intrinsic nature of these phenomena through participants' experiences. This design facilitates an in-depth and detailed exploration of phenomena, revealing participants' experiences without the influence of researchers' biases. These attributes highlight the effectiveness of phenomenological design as a method for understanding participants' experiences and uncovering the essence of the phenomenon under study.

In this study, the history, subject, characteristic features, and types of phenomenological design are explained. The stages of a phenomenological study are elaborated in detail, including the determination of the research topic and purpose, the development of the research problem and sub-problems, the selection of participants/sample/analysis unit, data collection and analysis, ensuring validity and reliability, ethical considerations, and the roles of the researcher. At the end of the study, a template is provided for researchers interested in conducting phenomenological research, offering a practical roadmap that includes key points to consider for each section of their phenomenological studies.

ARTICLE HISTORY

Received 13 January 2025

Accepted 15 March 2025

KEYWORDS

Phenomenology, phenomenological concepts, qualitative research

Type of the paper

Review article

CONTACT Emel Tüzel İşeri emeltuzel@hotmail.com

© 2025 The Author(s).

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial License <http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>), which permits non-commercial re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited, and is not altered, transformed, or built upon in any way.

Introduction

Scientific research holds a vital and significant role in society. Through scientific research, discoveries are made, ideas are confirmed or refuted, phenomena are controlled, predictions are generated, theories are created, or existing theories are refined and redesigned. All these functions contribute to the advancement of knowledge. However, a single research approach is insufficient to fulfill all these functions. At this point, qualitative research emerges as a primary tool that enables us to make sense of reality, describe and explain the social world, and develop explanatory models and theories for phenomena, thus forming the theoretical foundations of the social sciences (Morse & Field, 1996). Qualitative research plays a critical role in exploring and defining a phenomenon. It is particularly useful when there is little or no knowledge about the phenomenon being studied, allowing for the creation of theories related to the phenomenon and the development of hypotheses to identify its relationships with other phenomena. On the other hand, qualitative research also constitutes an essential part of the classical scientific research cycle. Researchers often observe a phenomenon they cannot yet explain, gather data to describe it, and aim to understand its attributes. Once sufficient information about the phenomenon is obtained, researchers can formulate a hypothesis or hypotheses, which can then be tested through quantitative research if necessary (Myburgh & Poggenpoel, 2007). Qualitative research can be designed in various ways, one of which is phenomenological design. Phenomenological research involves a qualitative strategy that primarily aims to uncover the essence of human experiences related to a phenomenon as described by participants (Creswell, 2009). Phenomenology, as a philosophical movement, has been adapted by various sociologists to understand the relationship between social life and individual consciousness. As an approach within sociology, phenomenology seeks to reveal how human consciousness plays a role in the production of social actions, social situations, and the social world. The aim of the phenomenological approach is to trace and examine people's lived experiences and develop theories or models related to the phenomenon being studied. Unlike approaches that rely on assumptions, theories, or deductive reasoning, the phenomenological approach directly focuses on individuals' experiences and awareness of the phenomenon (Sharma, 2014).

Purpose

The aim of this study is to examine the phenomenological design in qualitative research, providing a detailed analysis of its history, subject, characteristic features, types, and the stages of conducting phenomenological research. Additionally, the study seeks to explain ethical considerations and the role of the researcher in phenomenological research. Furthermore, with the practical template provided at the end of the study, the objective is to offer researchers interested in designing

studies within the phenomenological framework a practical roadmap for evaluating their work in line with the suggested recommendations.

History

The phenomenological method is utilized not only by philosophers but also by researchers in other social science fields such as psychology, sociology, and education, as well as in health sciences (Tekindal & Uğuz Arsu, 2020; Topakkaya, 2009). The founder of phenomenology is Edmund Husserl, a prominent contemporary philosopher. Husserl's phenomenological approach aims not to reveal merely a specific state of an entity or being but to uncover its entirety. It questions and examines what a phenomenon is and how it can be understood (Öktem, 2005). According to Husserl, it is essential to study the foundations of experiences because experiences are related to how emotions, actions, objects, and relationships are perceived. A genuine understanding of a phenomenon can only be achieved in this way. The essence of everyday experiences can be comprehended only by individuals who thoroughly examine their personal experiences in the world (Young, 2020). Another significant phenomenologist is Martin Heidegger, a student of Husserl, who introduced the "Hermeneutic (Interpretive) Approach." Like Husserl's phenomenological approach, Heidegger's hermeneutic approach also focuses on human experiences and lived experiences. Hermeneutic studies aim to create or reach an understanding of a phenomenon by focusing on illuminating details and seemingly insignificant aspects within the life experiences related to the phenomenon. Husserl and Heidegger take different approaches to exploring life experiences. Husserl concentrates on understanding entities or phenomena through human actions such as attention, perception, thinking, and remembering. Heidegger, on the other hand, focuses on "dasein," which can be defined as "the mode of being human," "finding meaning as a being situated in the world," or "being-there" (Lavery, 2003). Clark Moustakas is another significant figure who contributed to phenomenological studies. Moustakas's (1990; 1994) phenomenological approach focuses on developing detailed descriptions of the essence of experiences rather than conducting analyses aimed at explaining or defining the phenomenon.

Subject

The subject of phenomenological research is the experiences of individuals who have lived through and encountered a particular phenomenon. These experiences may stem from a wide variety of phenomena, such as pandemics, migration, war, hate, illness, and more. Personal experiences are fundamentally based on an individual's interaction with their surroundings. A key characteristic of personal experiences is that they cannot be directly observed by anyone else but are subjectively felt (Young, 2020). Phenomenology focuses on phenomena (facts) that we are aware of but lack a deep and detailed understanding or awareness of. In other words, it concentrates on exploring phenomena that we encounter in our everyday lives, which are not unfamiliar but are not fully comprehended (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Characteristic features

The first of the fundamental characteristics of phenomenological research is that it provides rich and detailed explanations of the phenomenon under investigation. However, these explanations should show “how” the participants experience the phenomenon under investigation rather than any preconceived perceptions the researcher may have about the phenomenon under investigation (Eddles-Hirsch, 2015). Another important feature of phenomenological research is that only people who have experienced the phenomenon are included in the study. (Tekindal and Uğuz Arsu, 2020).

Types

Phenomenology has seven main types of approaches. These are (Smith, 2018), transdental phenomenology, naturalistic constitutive phenomenology, existential phenomenology, historical phenomenology, genetic phenomenology, hermeneutic phenomenology and realist phenomenology.

Stages of Phenomenological Research

Phenomenological research follows similar stages to qualitative research designs. On the other hand, phenomenological design has some unique features. The most widely used phenomenological approach, especially in educational research, is Van Mannen's "Hermeneutic Approach". This approach consists of a combination of interpretative and descriptive approaches to examine the life experiences of people who experience a phenomenon. The aim here is to understand and interpret the phenomenon (Cresswell, 2009).

Determining the Research Topic and Purpose

The purpose of phenomenological research is to describe the phenomena that individuals live and experience. The focus of phenomenological studies is to understand what an experience means in the context of people's own lives (Driessnack, SousaI, & Costa Mendes, 2007)

Developing Research Problems and Sub-Problems

Researchers and scientists have an inner desire to understand “why something is the way it is” and want to provide an explanation to understand that phenomenon in depth (Kerlinger and Lee, 2000 as cited in Ellis and Levy, 2008). When determining problems and sub-problems in the phenomenological design, the aim is to address and explain the nature of the phenomenon in a multi-faceted manner.

Selecting Participants/Sample/Unit of Analysis

When determining a sample for a phenomenological study, the researcher purposefully selects individuals or groups who have experienced the phenomenon. The criteria for which participants will be included in the study and which participants will be excluded from the study are determined by the focus of the study. The number of participants may vary depending on the amount and quality of information obtained from each participant, the scope of the study, the nature of the

topic, and the number of interviews conducted per participant. In a study with a clearly defined topic and limited scope, a relatively small sample size may be sufficient. However, if each participant will be interviewed only once and the amount of information to be obtained is limited, a large number of participants may be sought. The important thing to do when determining the number of participants is to achieve data saturation. Saturation is the situation when no new data of significance to the study have emerged and all themes, concepts, and elements of theory have been explained by the participants interviewed thus far (Morse, 2000 and Holloway & Wheeler, 2002 as cited in Driessnack, SousaI, & Costa Mendes, 2007).

Data Collection

Experiences related to the phenomenon under study can be collected using various methods. These methods, which may vary depending on the purpose and sub-problems of the research, are as follows (Hatch, 2002; Van Manen, 1990):

1. Asking individuals to write about their experiences related to the phenomenon,
2. Conducting interviews and discussions to reveal the participant's experiences related to the phenomenon,
3. Collecting anecdotes of experiences related to the phenomenon through close observation,
4. Examining experiential descriptions in academic literature related to the phenomenon,
5. Examining poetry, novels, stories, plays, biographies, and works of art related to the phenomenon,
6. Examining personal diaries, memoirs, and logbooks related to the phenomenon to reveal the meanings of the phenomenon for individuals.

Data Analysis

During the data analysis process, the important meanings contained in the phenomenon are coded and categorized. Moustakas (1994) points out that working on the detailed data obtained about the phenomenon in a detailed and careful manner enables the essence of the phenomenon to emerge and universal themes to be revealed. In order for the researcher to obtain a complete definition of the essence of the phenomenon, he/she must focus on the phenomenon as much as possible during the analysis process (Greening, 2019).

Validity and Reliability

In order to ensure validity and reliability in phenomenological research, it is important to pay attention to the following points.

Validity: a) Internal validity: An important criterion for increasing internal validity in phenomenological research is whether the research is credible or not (Başkale, 2016). b) External validity: The basic criterion for ensuring external validity in phenomenological research is ensuring that the study can be transferred to people and situations with similar characteristics (Başkale, 2016).

Reliability: a) Internal reliability: The basic criterion for ensuring internal reliability in phenomenological research is ensuring consistency (Ergün, 2018). b) External reliability: The basic criterion for ensuring the external reliability of phenomenological research is confirmability (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Ethics

When conducting phenomenological research, as in other research designs, it is very important to comply with ethical norms. According to Creswell (2009), some of the ethical principles that should be taken into consideration in research are as follows: “Clearly informing participants about the aims of the research; preventing the disclosure of participants’ identities, ensuring confidentiality and anonymity; determining in advance the potential physical, psychological, social, economic or legal harms that participants may face by applying to the review of ethics committees in order to prevent fundamental human rights violations and taking the necessary precautions; considering the special conditions of participants with special conditions such as minors, participants with psychological disorders, pregnant women, prisoners, AIDS patients, mentally disabled groups and avoiding practices that may pose a risk; taking care not to identify confidential information obtained from participants in the research as identical to their personal information; avoiding sharing raw data obtained from the research with individuals other than the researcher.”

The Role of the Researcher

Since the data to be obtained in phenomenological research is directly related to the experiences of the participants, the researcher must ignore his/her own feelings and thoughts about the phenomenon and try to reach the phenomenon "as it exists in the participant" (Eddles-Hirsch, 2015). Qualitative research contributes to the establishment of theoretical foundations in social sciences by filling the gap in the scientific research process. The phenomenological design, which is frequently used in qualitative research, defines and explains the essence of human experiences based directly on the experiences of individuals.

Conclusion

Qualitative research contributes to the establishment of theoretical foundations in social sciences by filling the gap in the scientific research process. The phenomenological design, which is frequently used in qualitative research, defines and explains the essence of human experiences based directly on the experiences of individuals. Phenomenological research focuses on the subjective perspectives of individuals who directly experience a phenomenon and relies on the experiences of participants to understand the inner nature of phenomena. This design allows for an in-depth and detailed examination of phenomena and reveals the experiences of participants independent of the researcher's prejudices. In addition, it adopts an approach in which only those who have experienced the phenomenon participate

and suspends the researcher's personal experiences during the research process. These features show that phenomenological research is an effective method for understanding the experiences of participants and revealing the essence of the phenomenon.

Publication Ethics

The study does not require ethics committee approval.

Acknowledgments

I would like to thank Prof. Dr. Abdulkadir Uzunöz for his contributions in the process of conducting the study and creating the sample article template.

ORCID

Emel Tüzel İşeri <https://orcid.org/0000-0001-5638-0450>

References

- Akın, Ş. (2024). *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 26(47), 694-708.
- Alkayış, A. (2020). Felsefî akımlar üzerine bazı değerlendirmeler (20. yüzyıl örneği). *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 53-71.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368-388.
- Başkale, N. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Beyer, C. (2020). Edmund Husserl. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Winter 2020 Edition), Edward N. Zalta (Ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/husserl/>
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. (Geliştirilmiş ve gözden geçirilmiş üçüncü basım). İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Creswell, W. J. (2009) *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (Third Edition). Sage Publications, Inc.
- Çarpar, M. C. (2020). Sosyolojide iki niteliksel desen: Fenomenolojik ve etnografik araştırma. *The Journal of Social Science (TJSS)*, 4(8), 689-704.
- Çekmez, E., Yıldız, C. & Bütünler, S. Ö. (2012). Fenomenografik araştırma yöntemi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 6(2), 77-102.
- Driessnack, M., Sousa, V. D., & Costa Mendes, I. A. (2007). An overview of research designs relevant to nursing: Part 2: Qualitative research designs. *Revista Latino-Americana de Enfermagem*, 15(4).
- Eddles-Hirsch, K. (2015). Phenomenology and educational research. *International Journal of Advanced Research*, 3(8), 251-260.
- Elliott, R., & Timulak, L. (2005). Descriptive and interpretive approaches to qualitative research. In J. Miles & P. Gilbert (Eds.), *A handbook of research methods for clinical and health psychology* (pp. 147–159). Oxford University Press.
- Ellis, T. J., & Levy, Y. (2008). Framework of Problem-Based Research: A Guide for Novice Researchers on the Development of a Research-Worthy Problem. *Informing Science: The International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 11, 17-33.
- Ergün, M. (2018). Nitel verilerin ve yorumların güvenilirliği felsefesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*. 7(13), 29-44.
- Geçtan, E. (1998). *Psikanaliz ve sonrası*. (8. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Greening, N. (2019). Phenomenological research methodology. *Scientific Research Journal (SCIRJ)*, 7(5), 88-92.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30(4), 233-252.
- Hatch, J. A. (2002). *Doing qualitative research in education settings*. State University of New York Press, Albany.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

- Kurtz, P. (1969). Phenomenology and naturalism. *Journal of the History of Philosophy*, 7(1), 74-78.
- Laverty, S. M. (2003). Hermeneutic phenomenology and phenomenology: A comparison of historical and methodological considerations. *International Journal of Qualitative Methods*, 2(3), 21-35.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Ed). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Molley, S., Derochie, A., Teicher, J., Bhatt, V., Nauth, S., Cockburn, L., & Langlois, S. (2018). Patient experience in health professions curriculum development. *Journal of Patient Experience*, 5(4), 303-309.
- Morrow, R., Rodriguez, A., & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The Psychologist*, 28(8), 643-644.
- Morse J.M., & Field P.A. (1996) The purpose of qualitative research. In: *Nursing Research*. Springer, 1-17, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-4471-9_1
- Mortazavi, F., & Ghardashi, F. (2021). The lived experiences of pregnant women during COVID-19 pandemic: A descriptive phenomenological study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 21, 193. <https://doi.org/10.1186/s12884-021-03691-y>
- Moustakas, C. (1990) Heuristic research. *Person-centered Review*. 5, 170–190.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Myburgh, C. & Poggenpoel, M. (2007). Qualitative methods: a research approach worth considering. *South African Psychiatry Review*, 10, 65-67.
- Öktem, Ü. (2005). Fenomenoloji ve Edmund Husserl'de açıklık (evidenz) problemi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 45(1), 27-55.
- Resnik, D. B. (2020). *What is ethics in research & Why is it important?* The National Institute of Environmental Health Sciences (NIEHS). <https://www.niehs.nih.gov/research/resources/bioethics/whatis/index.cfm>
- Ross, D. D. (2005). An Introduction to Curriculum Criticism. In *Qualitative research in education: focus and methods* (Sherman, R. R. & Webb, R. B. Eds.).
- Sharma, S. K. (2014). *Nursing research & statistics*. (Second Edition). India: Reed Elsevier.
- Smith, Barry (1997). Realistic Phenomenology. In Lester Embree (Ed.), *Encyclopedia of Phenomenology*. Springer Science & Business Media. pp. 586-590.
- Patton, C. M. & Broward, J. (2023). The giants and forerunners of Phenomenology: Husserl, Heidegger, and their Predecessors. *American Journal of Qualitative Research*, 7(4), 79-94.
- PhilArchive copy v1: <https://philarchive.org/archive/SMIRP-4v1>
- Smith, D. W. (2018). Phenomenology, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2018 Edition), Edward N. Zalta (Ed.). <https://plato.stanford.edu/archives/sum2018/entries/phenomenology/>
- Tekindal, M.& Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20(1), 153- 182.
- Topakkaya, A. (2009). E. Husserl'de noema ve noesis kavramları. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 121-136.
- Uzunöz, A. (2021). Bilimsel araştırma becerileri ve araştırmada güncel desenler. Pegem Akademi.
- van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. Albany: State University of New York Press.

- Willis, P. (2004). From “the things themselves” to a “feeling of understanding”: Finding different voices in phenomenological research. *Indo-Pacific Journal of Phenomenology*, 4(1), 1-13.
- Yalçın, H. (2022). Bir araştırma deseni olarak fenomenoloji. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 213-232.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde: Nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yoshimi J. (2016) Genetic Phenomenology. In: *Husserlian Phenomenology*. Springer Briefs in Philosophy. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-26698-5_9
- Young, C. (2020). Psikoterapi pratiğinde fenomenolojik bir model. (Çev. H. H. Arıkan, G. Özcan ve S. Yenel). *Dinlenen Ben: Rüya ve Terapi Dergisi*, 7, 31-46.